

Po raznih nepotrebnih poskusih so se slovenski jezikoslovci nekoliko streznili; pustili so razne čudne oblike in se sklicujejo na živi jezik in na splošno pisavo. In tako moramo reči o „Slovenskem pravopisu“ Levčevem, da je jako trezen, ali z drugo besedo, da je res slovenski pravopis. Kakor nihče drug je bil prav prof. Levec mož, da je po svojih mnogoletnih poskušnjah v slovenski pisavi, bodisi v knjigi, bodisi v šoli, določil tako pisavo, kakoršna v celoti lahko obvelja.

Kakšne so te poskušnje, to vé pisatelj teh vrstic dovolj sam. Kolikokrat je bilo treba iskati obliko kake besede po raznih slovarjih, staroslovenskem in sedanjih slovanskih, po slovnica, po raznih knjigah iz vseh stoletij od Trubarja sem! Četudi je tako preiskovanje mučno, a je jako poučno. Pleteršnik in Levec sta pa olajšala tako delo onim, ki nimajo časa za preiskovanje, in onim, ki verujejo rajši, nego se sami prepričajo. Zato sta si oba pisatelja zaslužila resnično hvaležnost vseh Slovencev s slovenskim slovarjem in pravopisom.

Jako želimo, da bi odslej prenehale razne neslovenske oblike, posebno še oni grozoviti besedni red v stavkih, ki kvari našo slovenščino s tujim duhom. Pisatelji slovenski naj bi se bolj učili slovenske

slovnice ali vsaj pravopisa, da ne bodo pačili jezika. Vendar pa nismo tako tesnosrčni, da bi imeli jednotni pravopis za nekako solnce slovenske književnosti. Jezikoslovje ni matematika; jezikovna pravila ne morejo biti kakor geometrijske oblike, da bi se moralo reči: samo to je pravo, ono pa ne. Zato pa ne bomo grajali nikogar, ki se ne bo do pičice ravnal po tem pravopisu, ako se sicer vidi, da ne piše na slepo srečo.

O posameznih pravilih tukaj še ne govorimo. Samo nekatere stvari omenjamo. Nekaterih tujk ne moremo pisati po Levčevem pravopisu. Ne bomo pisali *tempelj*, ampak *tempel*, *templja*, *štempel*, *tabernakel-kla*, *kapitel-tla*. *Tempel*, *tabernakel* je sprejel tudi naš novi katekizem, kar nam naj bo odločilno. Zakaj bi ne pisali *kristijan*, ako naj pišemo *milijon*, ne moremo izprevideti. Ko so Slovenci sprejeli besedo *kristijan*, izgovarjali so jo po grškem načinu: *Christianos*. *Kristijan* piše novi katekizem. Pisava *Zveličar* nam ugaja; *Izveličar* pa pišemo, ker tako pišejo nenavadno soglasno pisatelji 16., 17., 18., a mnogi tudi 19. veka. Imeni *Camoëš* in *Magallaëš* se izgovarjata: Kamoenz in Magaljaenz. So razlogi, da se piše *Dom in Svet*, so pa tudi za to, da pišemo „*Dom in svet*“.

Dr. Fr. L.

Razne stvari.

† Janez Vertin, škof.

Tužno so zapeli zvonovi marquetteske stolnice 26. svečana t. l., zvečer ob polusedmi uri; naznanili so smrt škofa g. I. Vertina. Pokojnik je bravcem tega lista deloma že znan; njegova slika je na str. 387. l. 1891.

Hiral je rajnik že nekaj let. Ko smo ga zadnjič videli v Št. Pavlu pri posvečevanju škofa g. I. Trobca, se je komaj še držal po koncu. To je bilo jeseni l. 1897. Malo pred smrtjo se je napravljal na daljšo pot v Florido, kjer bi se bil rad ozdravil. Bil je pa skoraj do zadnjega še toliko trden, da mu ni bilo treba poležavati. Spravila ga je v zgodnji grob srčna bolezen, h kateri je pritisnila še hripa.

Ivan Vertin je bil Dolenjec. Rodil se je 17. malega srpana l. 1844, v Doblčah pri Črnomlju. V Novem mestu je dobil prvi pouk. Uboštvo je bilo krivo, da se je njegov oče še pred njim preselil v Ameriko. Tukaj se je očetu po obilnem trudu začelo naposled dobro goditi, zato je vzel k sebi tudi družino. Mladi Ivan je stopil na ameriška tla 7. mal. srpana, l. 1863. Oče je nato izročil sina velikemu Baragu — saj Baragu Marquettečani ne pravijo drugače —, on pa ga je poslal v mesto Milwaukee, kjer je končal modro-

slovne in bogoslovne nauke. 31. vel. srpana l. 1866. ga je posvetil Baraga sam za duhovnika in sicer v mestu Marquetteu. Vertin je bil prvi in zadnji, katerega je posvetil Baraga v Marquetteu, ker preje je imel svoj sedež v mestu Saultu Ste. Marie.

Kot duhovni pastir je bil Vertin pet let v mestu Houghtonu, potem pa osem let v Negauneeju. Truditi se je moral na teh krajih dovolj, ker je bilo toliko različnih narodnostij v obeh župnijah. Je pa tudi živel krepotno, vzgledno.

L. 1879. je vladika Ign. Mrak, naslednik Baragov, odložil težko breme. Naslednik mu je bil tretji Slovenec Ivan Vertin. Posvetil je Vertina tedanji milwaukeeški višji pastir M. Heiss, 14. kimavca l. 1879. in sicer v stari, pred nekaj leti pogoreli stolnici marquetteski. Njegovim, tedaj še živim roditeljem, so se pač udrle takrat solze veselja.

Rajnik je veliko storil za svojo vladikovino. Sedaj šteje 75.000 katoličanov, t. j. belih, in še kakih 3000 Indijanov. Francozi, Nemci, Irci, Italijani, Poljaki, tudi Slovenci, Indijani — precej narodnostij za jedno vladikovino! Težka je naloga višjega pastirja med tako mešanico. Vendar je krepko uspevala cerkev za Vertinove vlade. Danes je na gornjem michiganskem polotoku 62 duhovnikov (štirje Slo-

venci: č. gg. Režek, Pakiž, Žagar, Kraker), 80 cerkvá in 64 misijonskih postaj, 20 župnih šol (vanje hodi 5500 otrok), 2 sirotišnici, 2 obrtni šoli za Indijane, 4 bolnišnice itd. To je velik napredek v njegovem času, če še pomislimo, da se večina prebivavcev na teh krajih živi od rudnikov. Rudar pa je danes tukaj, jutri tam — vsaj v Ameriki. Rudar pa tudi ni navadno preveč vzgleden katoličan, če je te ali one narodnosti. Pijača in nemoralnost ga tlačita.

Trajen spomin si je postavil Vertin s krasno stolnico sv. Petra v mestu Marquetteu. Ponosno stoji ob griču, že od daleč jo zagledaš z jezera Michiganskega. Sezidal jo je blagi rajnik skoraj čisto iz svojega denarja, ki sta mu ga zapustila roditelja. Stala je 100.000 dolarjev ter je tudi brez dolga. Dvojne pomembe pa je za vsako verno slovensko srce, zakaj pod njo je sezidana grobnica, katera hrani zemske ostanke nesmrtnega Baraga, sedaj pa poleg njega tudi truplo Vertinovo.

O Vertinu je pisal nemški tednik „Excelsior“: „K razvitku vladikovine je pripomogla v obilici skoraj neomejena radodarnost in dobrota višjega pastirja, ki je n. pr. iz svojega žepa sezidal prekrasno stolnico sv. Petra in nikdar ni pozabil pomagati pri zidavi cerkvá, šol in dobrodelnih zavodov. Ob kratkem, I. Vertin ima navzlic velikim oviram velikih zaslug za cerkev in pravico do častnega spomina. Poplačaj mu Oni, kateremu je žrtvoval vse.“

Resnične so tudi te-le besede, zapisane njemu v spomin: „Kadarkoli ga je kdo kaj poprosil, vedno je rad po moči in previdnosti pomagal, da ni vedela leвица, kaj je storila desnica. Sicer pa so najzgovornejše priče njegove usmiljenosti in delavnosti: obilne šole, sirotišnice in bolnice.“ Sam bi si upal pa še pridejati: „dober vzgled duhovščine“.

Pogreb je bil veličasten. Pred pogrebom je bila stolnica celo jutro polna ljudstva, molečega ob mrtvaškem odru. To je bilo 3. sušca. Ob deseti uri je začel sv. daritev nadvladika Fr. Katzer. Govor je imel g. Messmer. Izmed slovenskih cerkvenih dostojanstvenikov so sem prihiteli mil. g. J. Trobec, gg. gen vikarja in upravitelja J. Buh in J. Stariha. Ljudij se je vse gnetlo. Duhovniki smo rajnika še spremili h grobnici, potem pa smo se razšli. Želel sem videti grob Baragov, in želja se mi je izpolnila. V prostrani grobnici je šest dolbin. V spodnji desni dolbini je zazidana rakev Baragova. Solza hvaležnosti se mi je udrla — gorka želja pa me je obšla, da bi še kdaj maševal nad svetinjami Baragovimi.

Med drugimi škofi smo videli pri pogrebu tudi še sivega starčka g. Ign. Mraka. Bil je videti še

ves čvrst. Po č. g. J. Krakerju sem zvedel to-le iz njegovega življenja, kakor je gospod sam pravil:

Rodil se je v Poljanah na Kranjskem 26. vinotoka l. 1810. Izšolal se je na Kranjskem in je bil posvečen l. 1837. Nato je bil dve leti domači učitelj pri obitelji barona Birqet de Cesenatico, zato je preživel pol leta na Laškem. Dve leti je bil duhovni pomočnik v Ribnici, tri pa v Slavini. On in častiti g. Skopec sta šla l. 1845. za Baragom v Ameriko. Skopec je ostal v državi Ohio, Mrak pa je šel v Michigan, v Cross Village, kjer se je priučil čipevščini in je tam deloval devet let med Indijani. Sevé, tedaj je bil Michigan pustina, kjer si redkokrat videl belega človeka. Nato je Mrak deloval v mestu Eagle Town, Mich., od koder je šel za višjega pastirja v Marquette po smrti Baragovi, l. 1869. L. 1879 se je odpovedal radi velikih težkoč. Nato se je vrnil k svojim ljubljnim Indijanom, kjer je ostal še deset let. Od tedaj je domači duhovnik pri sestrah v marquetteski bolnišnici — dober in trden starček. — Toliko iz njegovih ust. *Fr. Kerše.*

Glasba.

Album slovenskih napevov. (Album de chants nationaux slovénes.) 50 slovenskih narodnih napevov za klavir priredil Fran Gerbić. Cena 1 gld. 50 kr. Založil L. Schwentner v Ljubljani. — Narodne pesmi se zadnji čas prirejajo na razne načine: za zборе in za instrumentalne točke. Ta zbirka je še najbolj podobna znani Kubovi izdaji v „Slovanstvu ve svých zpěvech“. A ona je bolj strokovnjaško folkloriško delo, Gerbićeva zbirka pa bolj zabavno-salonska in obsega petdeset izbranih, boljših napevov za jeden glas s spremljevanjem glasovirja. Kot zbirko, ki naj služi le v glasbeno zabavo, ima po jedno kitico. Običajne predigre je gospod prireditelj opustil. Spremljanje je čisto preprosto in lahko, sploh je vsa zbirka prirejena za najširše igrajoče občinstvo. V harmonizaciji se drži prireditelj skoro vseskozi navadnih narodnih akordov, glasovirskemu slogu se je uklonil v drobljenju akordov in v navadnih okraskih. Ker se ti napevi sploh smejo šteti med boljše narodne napeve, in ker je gospod prireditelj k sklepu privzel še nekaj prvotno umetnih, sedaj ponarodelih napevov v prikupljivi in oglajeni obliki, smemo zbirko igravcem na glasovirju priporočati. Prav gotovo je ta zbirka boljša od mnogih nemških, tudi pri nas razširjenih zbirk raznih narodnih napevov. *E. L.*